

K čemu nás podněcují výsledky šetření zdravotní gramotnosti

Zdeněk Kučera



Hlavní otázky či výzvy

1. Co rozumíme pojmem zdravotní gramotnost – a je tento koncept obecně sdílen?
2. Jaká je úroveň zdravotní gramotnosti české populace v porovnání s dalšími zeměmi EU obecně a s Rakouskou republikou zvláště?
3. Jaké jsou nejdůležitější souvislosti úrovně zdravotní gramotnosti a co z toho plyne?
4. Jaké by měly být další kroky ve výzkumu zdravotní gramotnosti v tuzemsku i v mezinárodním kontextu?
5. Jaké jsou před námi výzvy ve snaze zvyšovat úroveň zdravotní gramotnosti v České republice

Shrnutí výsledků reprezentativního šetření

Zdravotní gramotnost obyvatel ČR. Výsledky komparativního reprezentativního šetření.

Kučera, Z., Pelikan, J., Šteflová, A.

Časopis lékařů českých, 2016, 155, č.5, s. 233 – 241.

EU-8:

http://ec.europa.eu/chafea/documents/news/Comparative_report_on_health_literacy_in_eight_EU_member_states.pdf

Srovnávací výzkum v osmi zemích EU

- Rakousko
- Německo (Severní Porýní & Vestfálsko)
- Nizozemsko
- Irsko
- Řecko
- Španělsko
- Polsko
- Bulharsko
- 1 000 respondentů v každé zemi

COMPARATIVE REPORT ON
HEALTH LITERACY IN EIGHT
EU MEMBER STATES



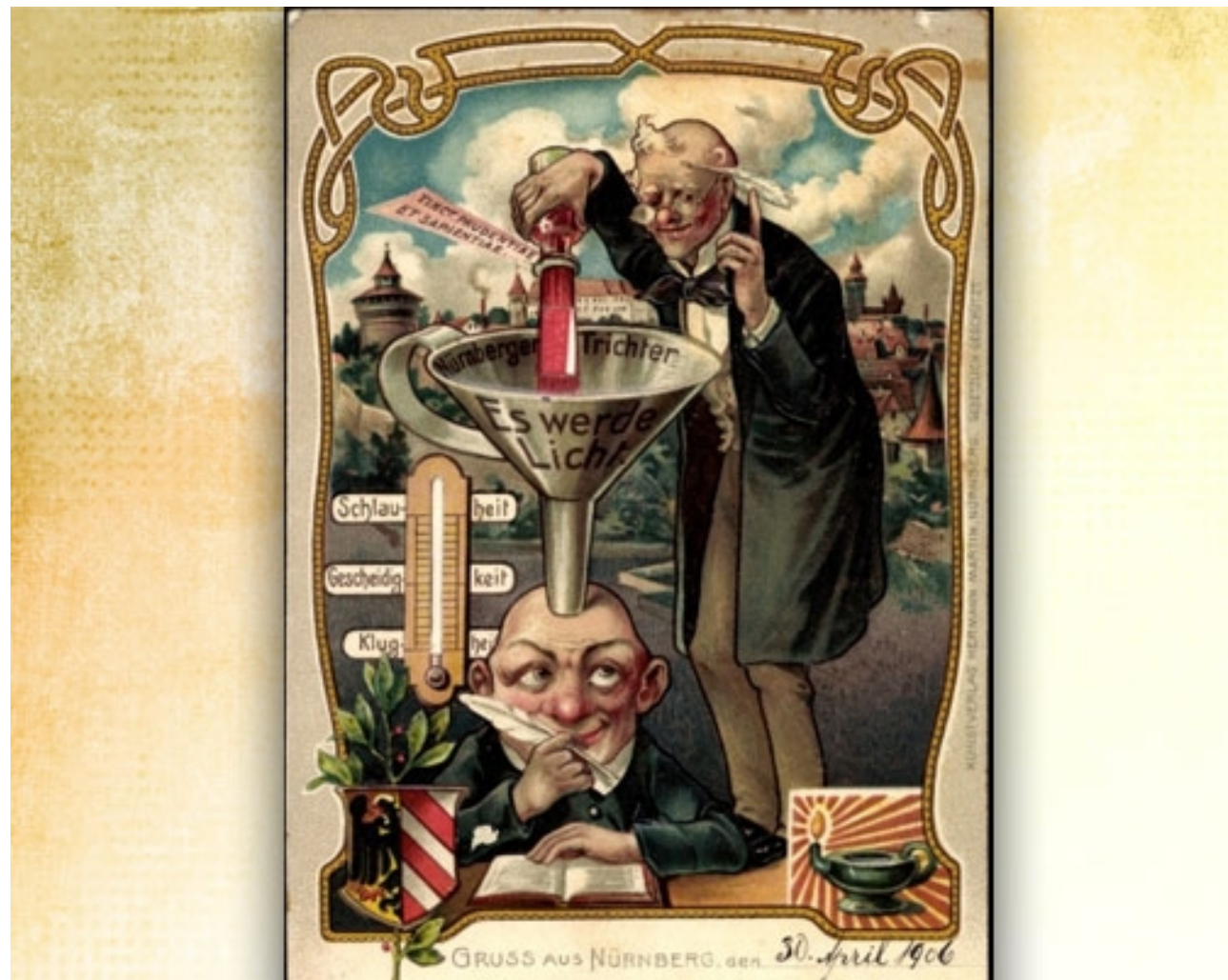
Metodika

Cílová skupina	Obyvatelé ČR starší 15 let
Výběrová metoda	Kvótní výběr - kvóty: pohlaví, vzdělání, věk, kraj, velikost obce
Vzorek	n = 1037 respondentů
Způsob sběru dat	Osobní dotazování v domácnostech pomocí počítače (CAPI)
Dotazník	Přibližně 40 minut
Termín sběru dat	2015

1. Co rozumíme pojmem
zdravotní gramotnost – a je tento
koncept obecně sdílen?

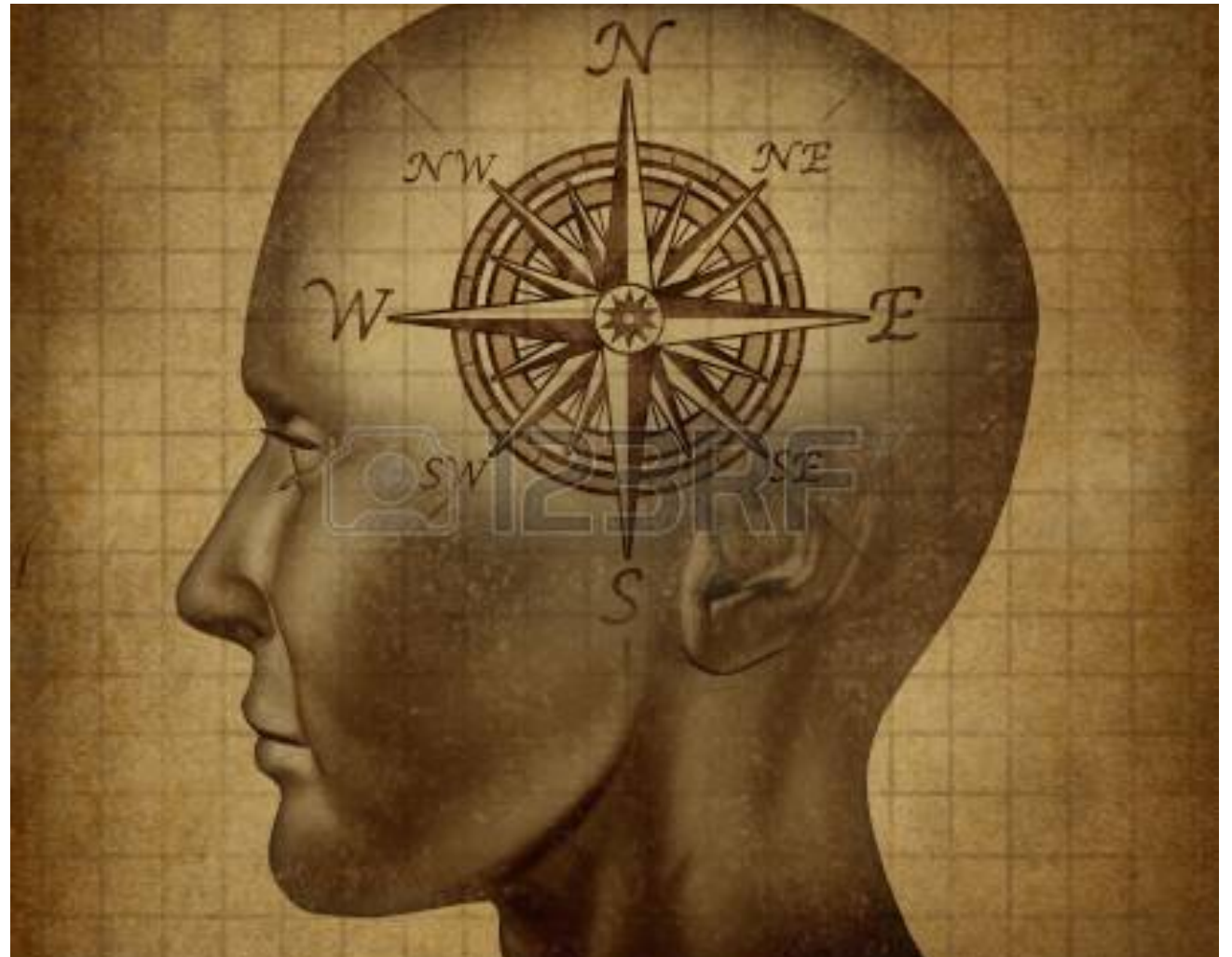
Model Norimberský trychtýř

- Koncept zdravotní gramotnosti jako míry zdravotních vědomostí
- Zvyšování zdravotní gramotnosti = „nalévání informací do hlavy“



Model kompasu v mozku

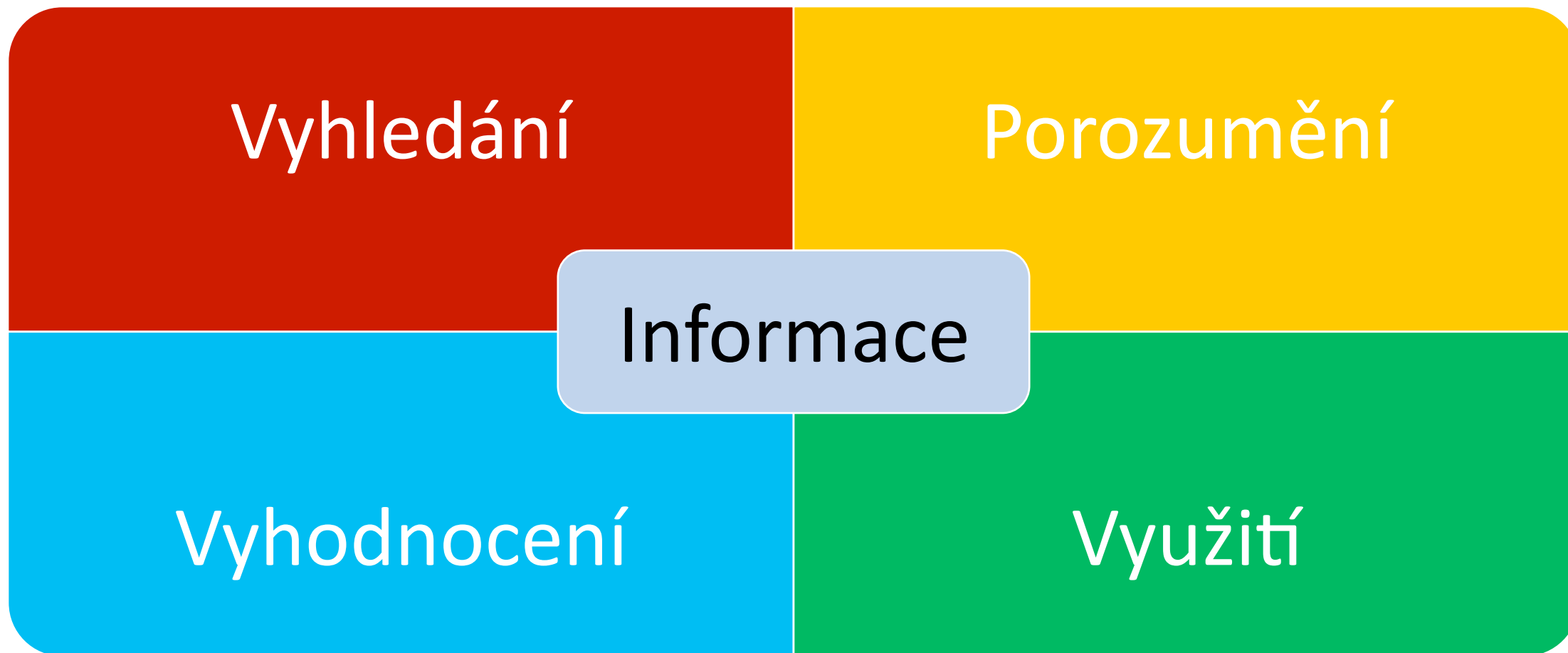
- Schopnost orientace v záplavě zdravotně relevantních (a irelevantních) informací
- Schopnost rozhodovat se na základě „vnitřního kompasu“ pro správné chování



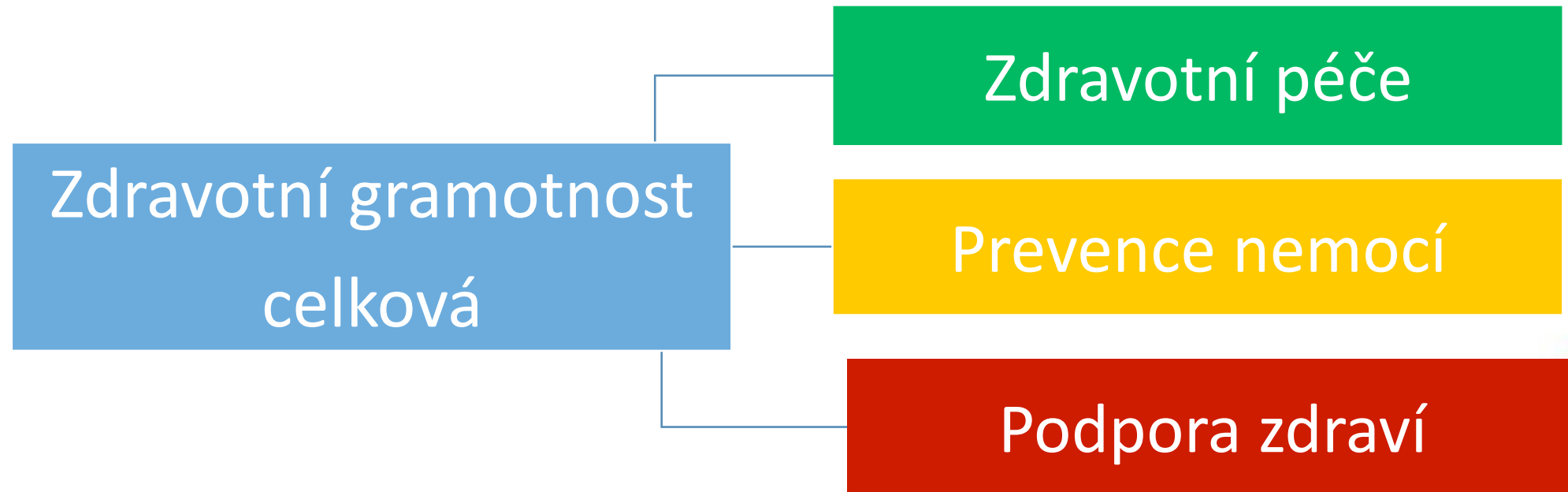
Model zdravotní gramotnosti

Zdravotní gramotnost	Dostupnost zdravotních informací	Porozumění zdravotně relevantním informacím	Vyhodnocení zdravotně relevantních informací	Aplikace či využití zdravotně relevantních informací
Zdravotní péče	1. Schopnost získat informace o medicínských tématech	2. Schopnost porozumět medicínským informacím a pochopit jejich smysl	3. Schopnost interpretovat a vyhodnotit medicínské informace	4. Schopnost činit poučená rozhodnutí u medicínských problémů
Prevence nemocí	5. Schopnost získat informace o rizikových faktorech	6. Schopnost porozumět informacím o rizikových faktorech a pochopit jejich smysl	7. Schopnost interpretovat a vyhodnotit informace o rizikových faktorech	8. Schopnost posoudit relevanci informací o rizikových faktorech
Podpora zdraví	9. Schopnost získávat nové zdravotně relevantní informace	10. Schopnost porozumět zdravotně relevantním informacím a pochopit jejich smysl	11. Schopnost interpretovat a vyhodnotit zdravotně relevantní informace	12. Schopnost zaujmout poučený názor na zdravotní otázky

Zdravotní gramotnost

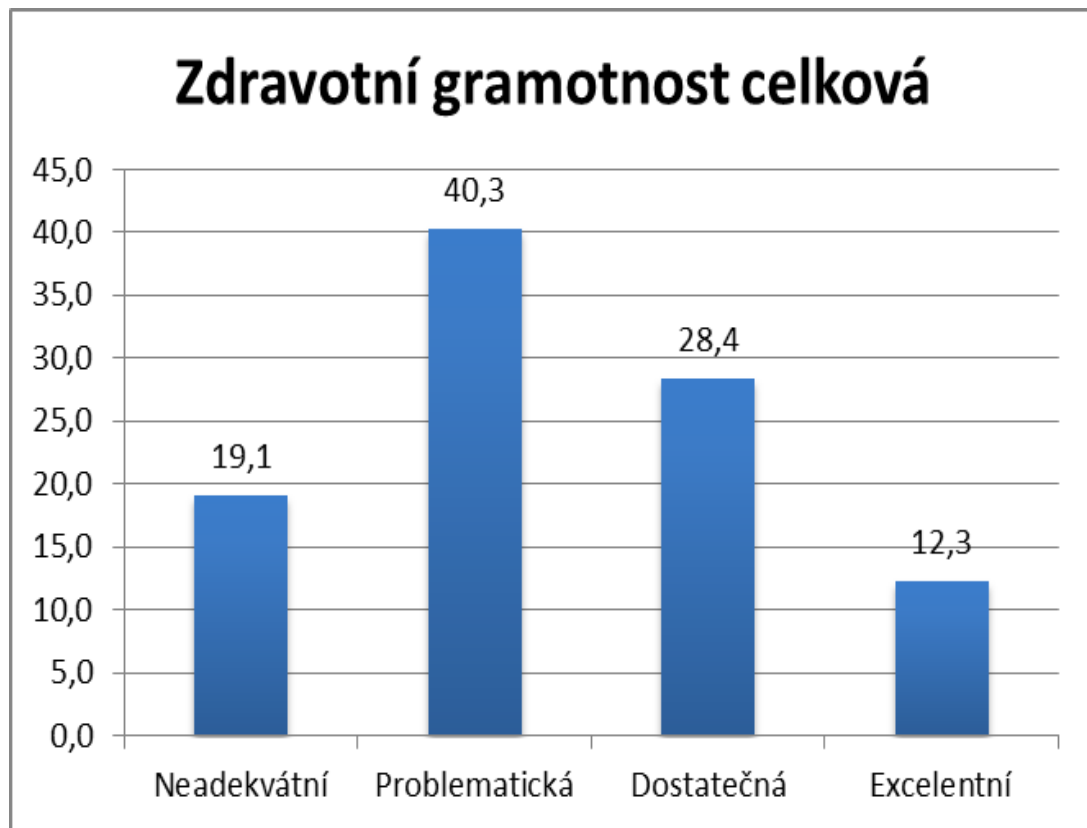


Obsahový rozklad zdravotní gramotnosti

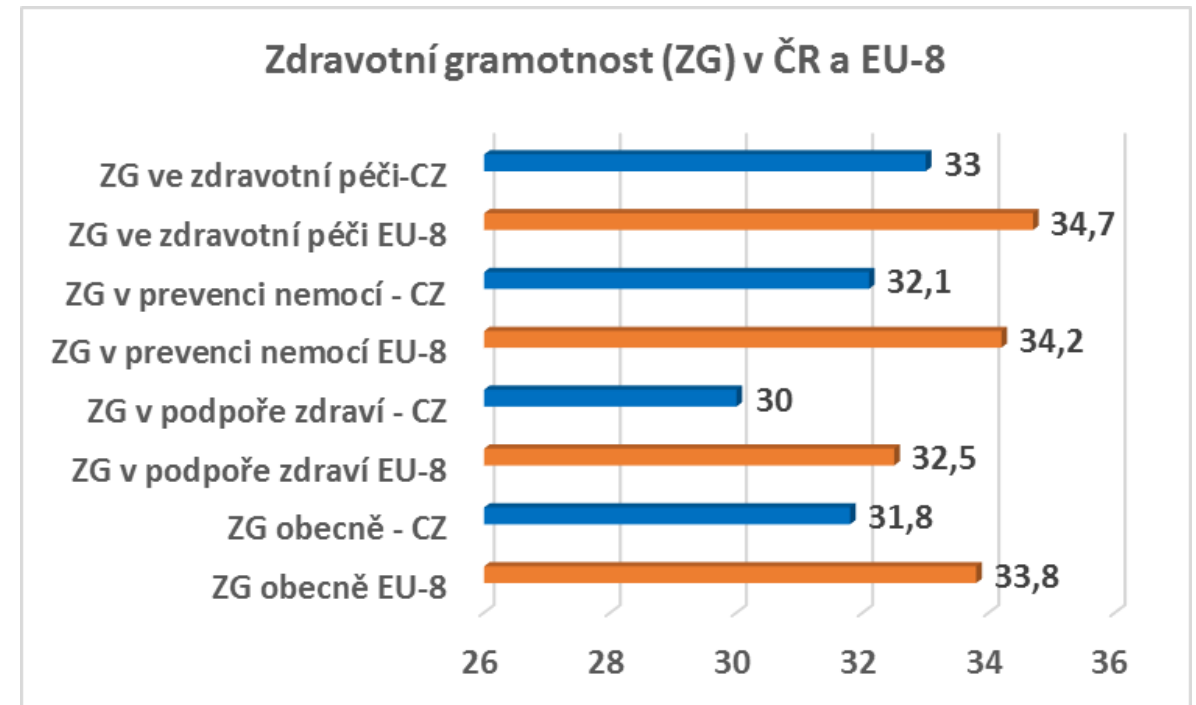
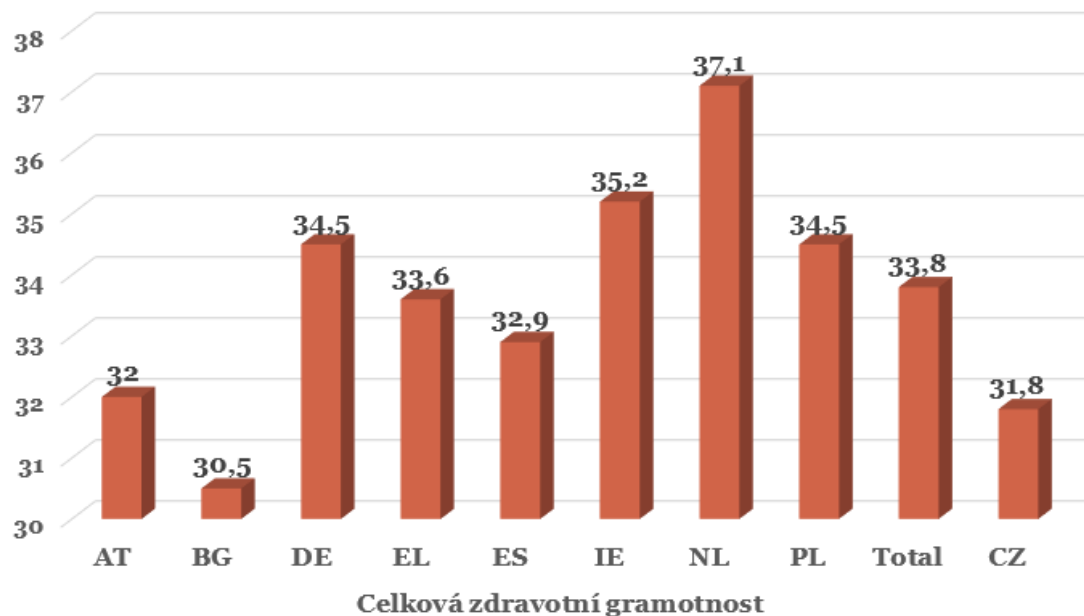


2. Jaká je úroveň zdravotní gramotnosti české populace v porovnání s dalšími zeměmi EU obecně a s Rakouskou republikou zvláště?

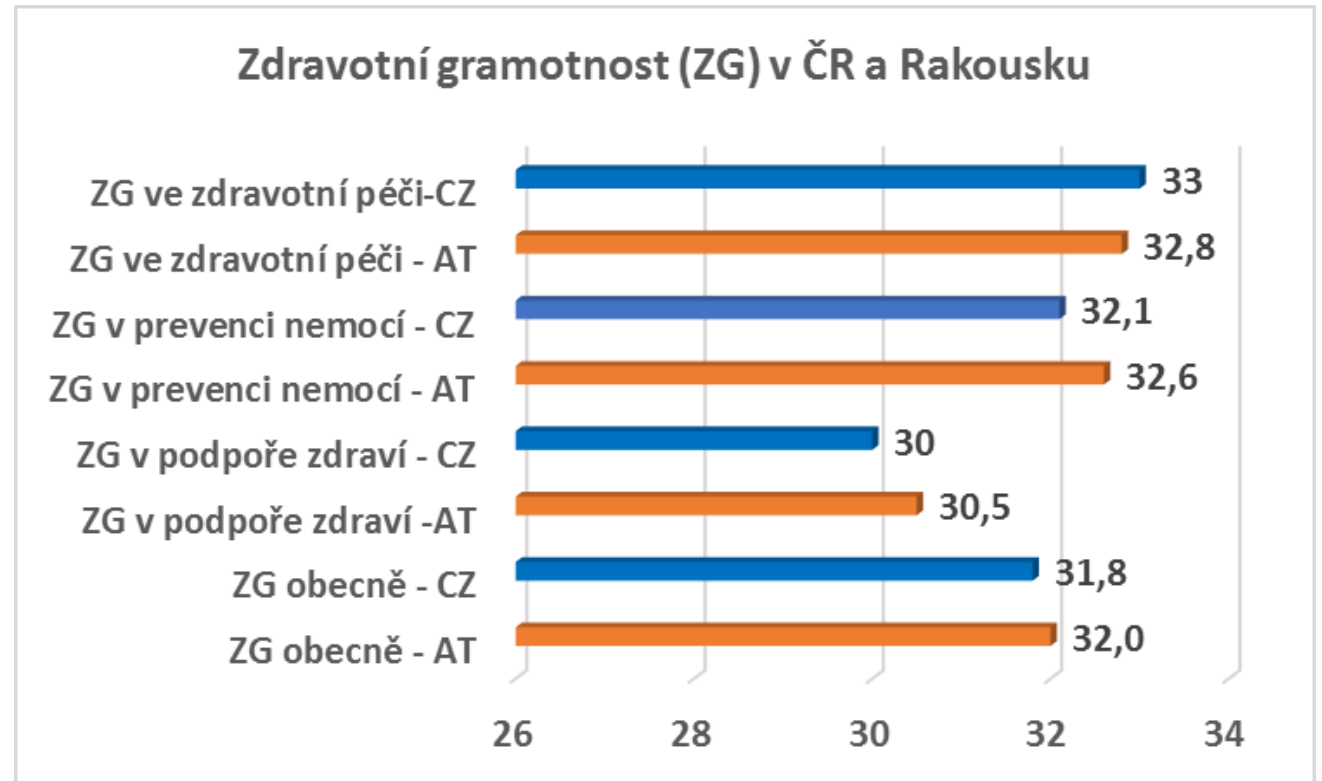
Téměř 60% respondentů vykazuje omezenou zdravotní gramotnost. V zemích EU-8 necelá polovina



Česko zaostává za průměrem zemí EU-8, zaujímá předposlední místo (před Bulharskem)



Česko a Rakousko se v úrovni zdravotní gramotnosti příliš neliší



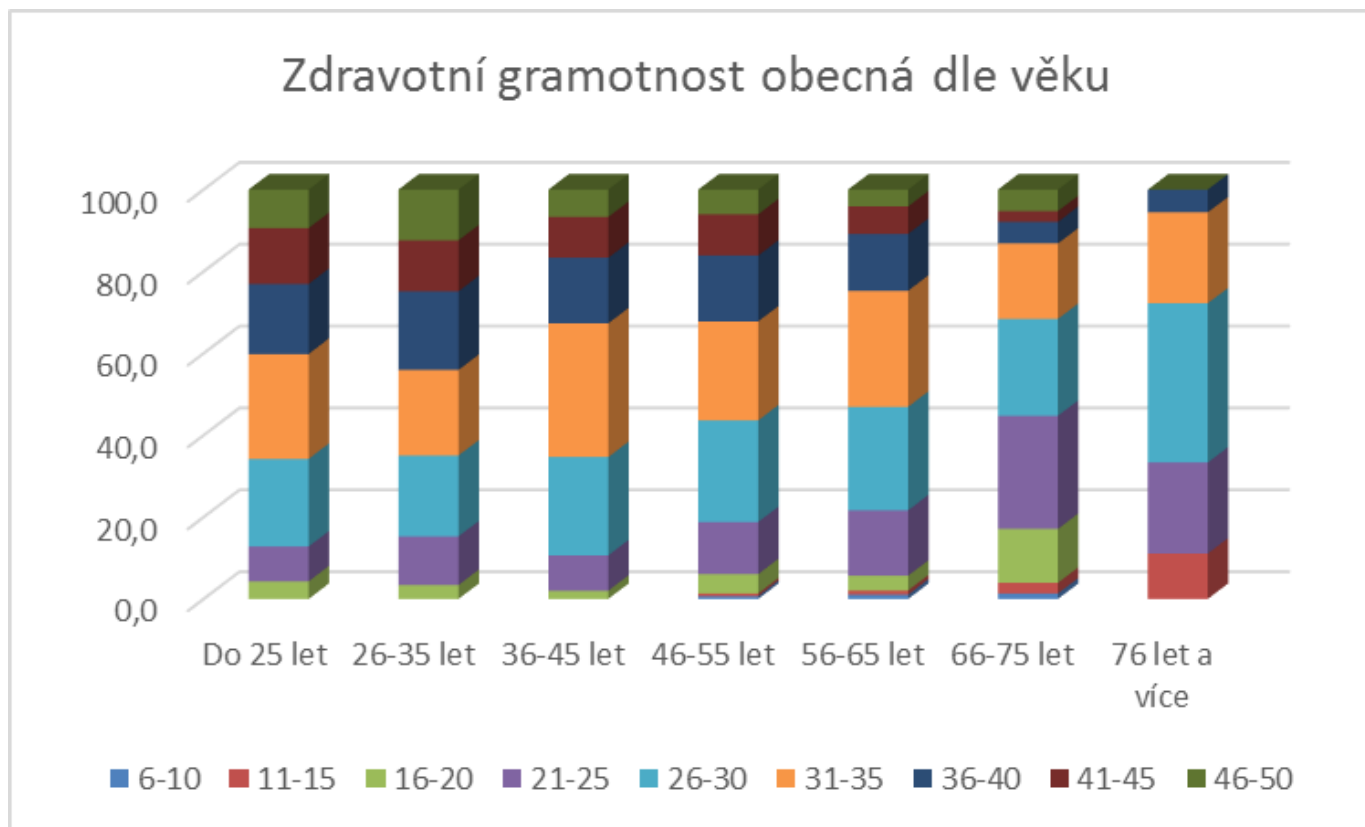
Celkové zhodnocení

- Nelichotivý výsledek v Česku i v Rakousku
- Reakce rakouských sousedů: státní program zvyšování zdravotní gramotnosti
- Tuzemská reakce: Akční plán v rámci Zdraví 2020 bez finančního zajištění
- Podpora Kanceláře WHO

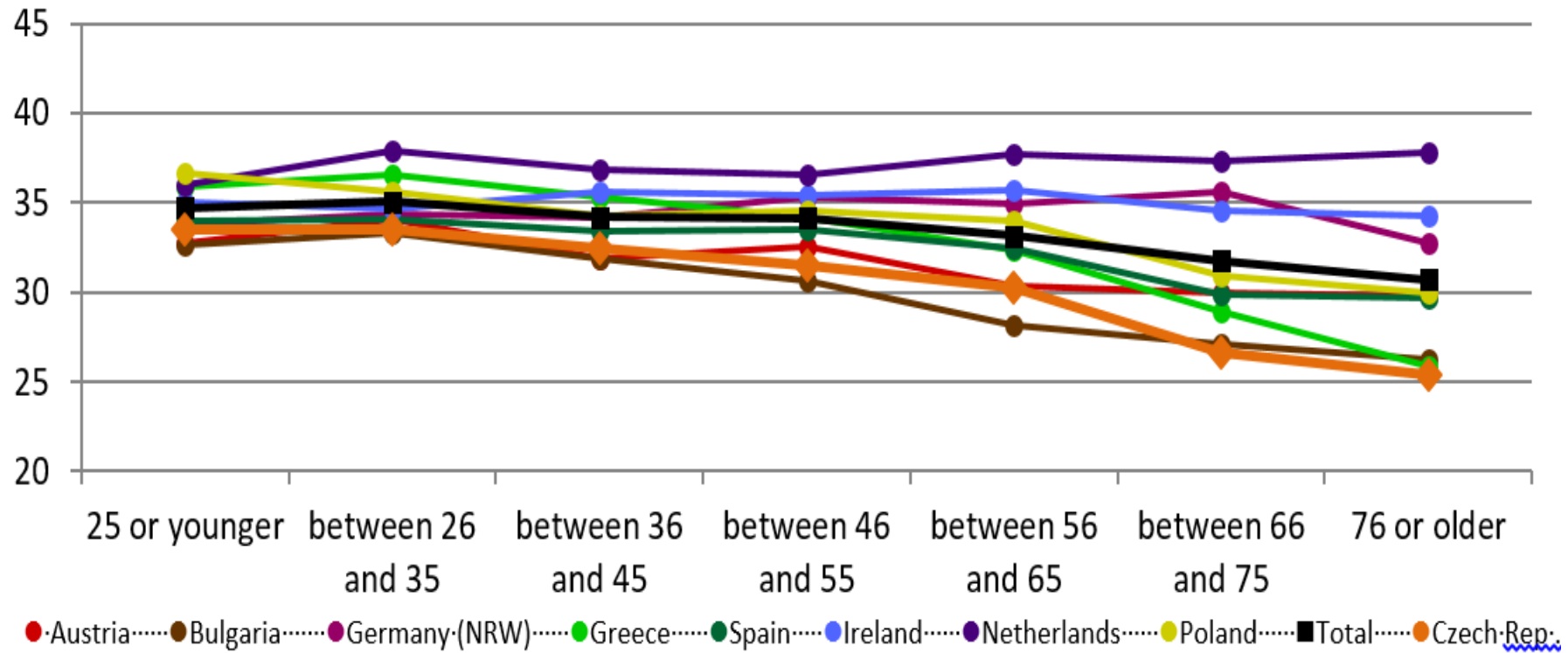


3. Jaké jsou nejdůležitější souvislosti úrovně zdravotní gramotnosti a co z toho plyne?

Zdravotní gramotnost se s věkem výrazně snižuje



V ČR je klesání úrovně zdravotní gramotnosti s věkem nejdramatičtější

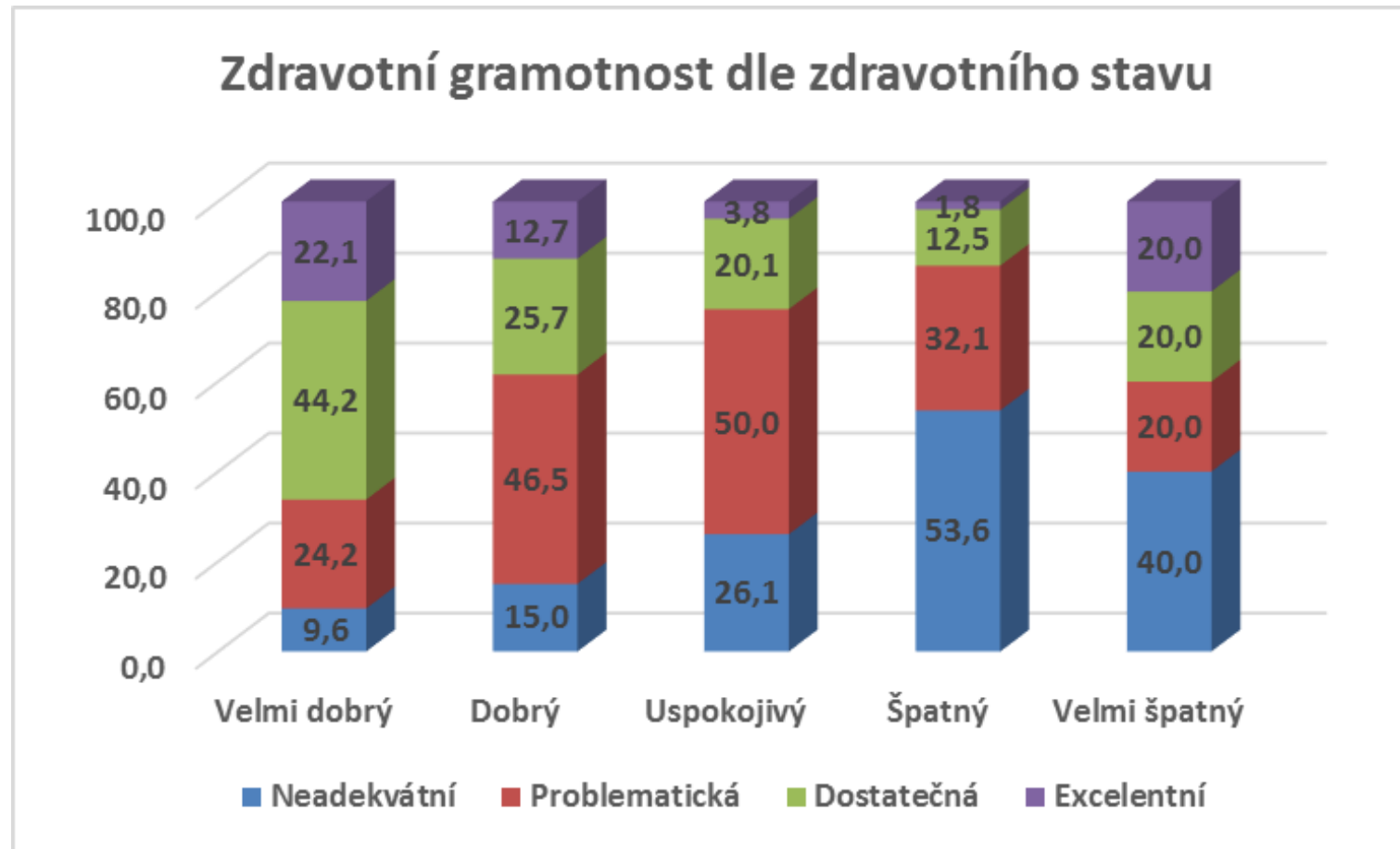


AT·[N=979] | BG·[N=925] | DE(NRW)·[N=1045] | EL·[N=998] | ES[N=974] | IE[N=959] | NL[N=993] | PL[N=921] | TOTAL[N=7795] | CZ[N=989]¶

*only-NRW¶

Figure 36: Mean Scores of General Health Literacy by Age for Countries and Total¶

Zdravotní stav souvisí se zdravotní gramotností



Věk a finanční situace jsou nejsilnějšími prediktory zdravotní gramotnosti

Celková zdravotní gramotnost podle prediktorů (index Beta, adjustovaný koeficient determinace) pro jednotlivé země a celkově

Celková zdravotní gramotnost dle...	Rakousko AT	Bulharsko BG	Německo DE	Řecko EL	Španělsko ES	Irsko IE	Nizozemsko NL	Polsko PL	Celkem	CZ
Pohlaví	.079	.050 ^a	.094	.029 ^a	.021 ^a	.074	.119	.090	.063	.013 ^a
Věk	-.145	-.140	-.016 ^a	-.173	-.153	-.019 ^a	.033 ^a	-.099	-.094	.180
Vzdělání (ISCED)	.058 ^a	.107	.102	.224	.138	.046 ^a	.113	.083	.131	.120
Finanční deprivace	-.234	-.310	-.230	-.228	-.071	-.278	-.142	-.349	-.239	.354
Sociální postavení	.040 ^a	.108	.002 ^a	.111	.069	.228	.115	.068	.142	.034 ^a
Adj. R kvadrát	.096	.247	.082	.289	.089	.190	.081	.208	.174	.240

AT [N=838] BG [N=840] DE(NRW) [N=939] EL [N=961] ES [N=916] IE [N=847] NL [N=930] PL [N=814] Celkem [N=7085] CZ [N=930]

a...nevýznamné na hladině 0,05

Index celkové zdravotní gramotnosti od 0=minimum do 50=maximum

Pohlaví: 0=muž, 1=žena

Věk v letech

Finanční deprivace od nízké deprivace do vysoké deprivace

Sociální status od 1=nejnižší postavení ve společnosti do 10=nejvyšší postavení ve společnosti

V Česku nejvýrazněji zdravotní gramotnost podmiňuje klesání návštěv u lékaře

Korelace mezi celkovou zdravotní gramotností a indikátory využívání zdravotnických služeb v jednotlivých zemích a celkově

Celková zdravotní gramotnost a...			Rakousko AT	Bulharsko BG	Německo DE	Řecko EL	Španělsko ES	Irsko IE	Nizozemsko NL	Polsko PL	Celkem	CZ
První pomoc (posl. 24 měs.)	r		-.151**	-.100**	-.112**	-.086**	-.103**	-0.046	-0.011	-.076*	-.061**	-.113**
	N		999	995	1161	1043	1009	970	990	1035	8202	980
Návštěvy lékaře (posl 12 měs)	r		-.185**	-.117**	-.073*	-.168**	-.155**	-.077*	-0.014	-.095**	-.114**	-.215**
	N		1003	1002	1160	1042	1007	971	990	1041	8216	989
Nemocniční pé (posl 12 měs)	r		-.188**	-.121**	-.112**	-.120**	-.065*	-0.048	-0.031	-.147**	-.062**	-.133**
	N		998	988	1160	1043	1008	969	990	1043	8199	980
Ostatní zdravotníci (posl 12 měs)	r		-0.06	0.061	-0.016	.114**	-0.015	0.033	0	.070*	.062**	-.112**
	N		1003	999	1161	1042	1008	971	992	1041	8217	989

** . Korelace významná na hladině 0.01 .

4. Jaké by měly být další kroky ve výzkumu zdravotní gramotnosti v tuzemsku i v mezinárodním kontextu?

Vedle celopopulačního šetření je třeba realizovat výzkumy ve specifických populačních a sociálních skupinách

Pilotní šetření ve skupinách dětí a mládeže a seniorů se realizovali na JČU

Výzkum zdravotní gramotnosti v sociálně vyloučených lokalitách pilotně realizovala JČU

Šetření připravuje Agentura pro sociální začleňování



4. 10. 2017

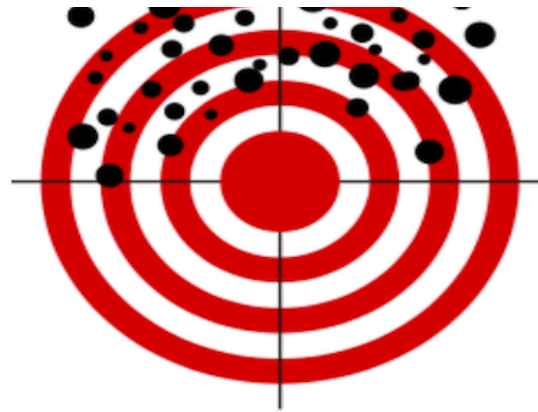


Česko-rakouské kolokvium "Zdravotní gramotnost a zdravotní politika"

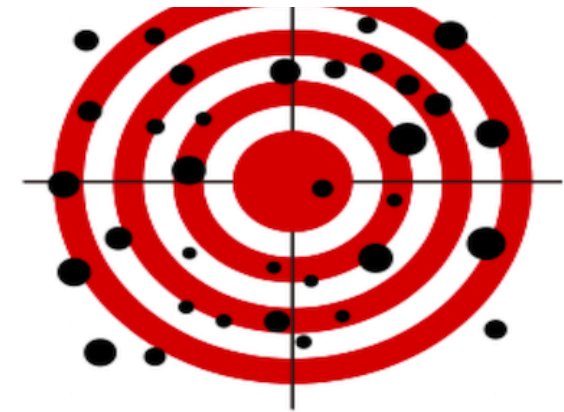


Evaluační výzkum

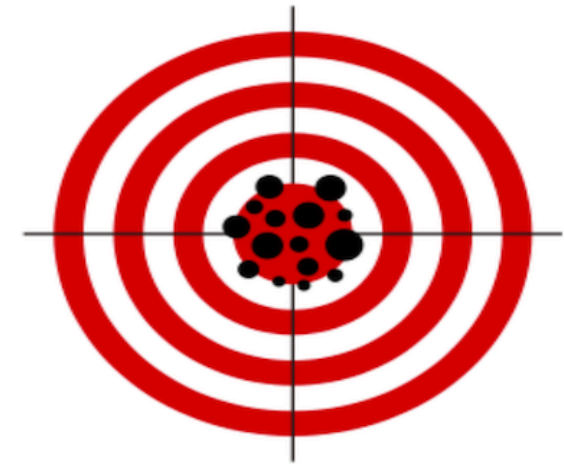
- Zatím chybí metodologie evaluačního výzkumu
- Pilotní projekt navrhován v Akčním plánu



Unreliable & Invalid



Unreliable, But Valid



5. Jaké jsou před námi výzvy ve snaze zvyšovat úroveň zdravotní gramotnosti v České republice

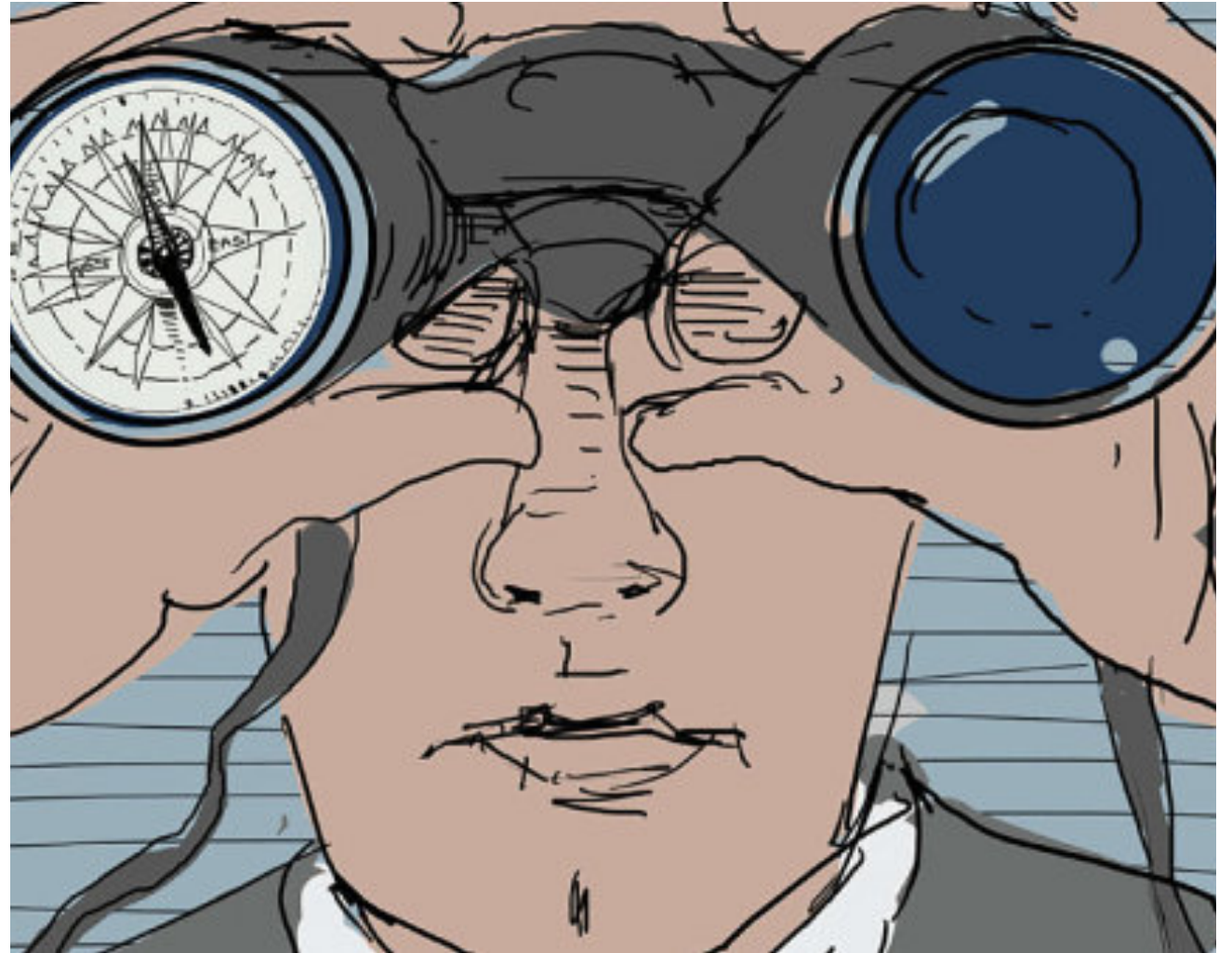
Strategie rozvoje zdravotní gramotnosti

- Implementace Akčního plánu rozvoje zdravotní gramotnosti a jeho transformace do Národní strategie
- Aktivity Ústavu pro zdravotní gramotnost, z.ú.
- Vyjasnění základních konceptů – vydání hotového překladu brožury WHO
- Systematický monitoring úrovně zdravotní gramotnosti



Nástroje navigace pro zdravotní gramotnost

- Prostředky elektronického zdravotnictví – zdravotnické portály
- „Certifikace“ internetových zdravotnických serverů
- Pracovní skupina ČLS pro zdravotní gramotnost
- Hodnocení tištěných a elektronických médií
- Zdravotní gramotnost podporující organizace



Aliance pro zdravotní gramotnost

- Popud na 1. národní konferenci o zdravotní gramotnosti
- Aliance iniciována Ústavem pro zdravotní gramotnost
- Členství individuální i organizací
- Aktuálně více než 30 členů

